

nemá znamenať, že by jiné sociologické disciplíny nebyly v Nizozemí zastoupeny a že by se v nich nepublikovaly dôležité práce.

Mezinárodní význam mají příspěvky holandské sociologie na úseku sociologie venkova, výzkumu sociální stratifikace a mobility, sociologie náboženství a sociologie indonézske společnosti. Nejsou to však jen tyto meritorní úspěchy, pro které je holandská sociologie pozoruhodná. Pozornost si zasluhuje i pro své postavení ve společnosti a pro svůj vztah k její problematice. Zdá se, že právě v této oblasti se holandskí sociologové dokázali zhostit mnoha úkolů, které před námi teprve stojí.

Bibliografie:

Pro čtenáře, který by se o vývoji holandské sociologie chtěl poučit bližšie, vybíráme těchto niekoľik obecných jazykove prístupných pramenů:

1. *Soziologie und Gesellschaft in den Niederlanden*, J. Matthes (vyd.), 1965, Neuwied am Rhein, Hermann Luchterhand Verlag GmbH.
2. H. M. Jolles: *Das neue Gewand der holländischen Soziologie: Entwicklung und Aussichten*, Kölner Zeitschrift für Soziologie und Sozialpsychologie, roč. 16 (1964), č. 3, str. 507–532.
3. H. D. de Vries Rellingh: *Soziographie, Handwörterbuch der empirischen Sozialforschung*, R. König (vyd.), sv. I, Stuttgart 1962.
4. A. N. J. den Hollander, J. P. Kruijt: *A Survey of the Development of Sociology in the Netherlands, Especially after World War II*, Transactions of the 2nd Congress of the International Sociological Association, Sect. III.

Michal Illner

Výsledky opatovskej konferencie o pracovnej náplni sociológa a psychológa v priemyselnom závode

Zmyslom a hlavným cieľom konferencie o pracovnej náplni sociológa a psychológa v priemyselnom závode, ktorú usporiadal Čs. výskumný ústav práce v Opatovskej doline pri Trenčíne v dňoch 30. marca až 1. apríla 1967, bolo zásadne to, čo určila v záveroch I. celoštátna konferencia sociológov v Špindlerovom Mlyne: rozvinúť základné úvahy o metodologickej a poradenskej činnosti a zlepšiť koordináciu. Po kolókvii o sociológii práce v Bratislave (5.–8. 12. 1966) s medzinárodnou účasťou aj podnikových sociológov z Poľska bola to ďalšia kultúrna udalosť, pri ktorej sa poznovce položil solidný kameň pri spresňovaní a vyhraňovaní výskumných úloh a konkrétnej praxe v priemyselných závodoch. Pôvodne sme tejto vedeckej konferencii určili skromnejší rozsah účasti, no pod tlakom záujmu organizátorov sme si prikrčili k výberu a k celoštátnej reprezentácii s 88 účastníkmi (v tom bolo aj niekoľko fyziológov).

Úvodom možno konštatovať, že táto vedecká konferencia splnila očakávaný cieľ, lebo vyhranila na podklade rozvoja príslušných vied a ich pracovných metód ako aj na podklade spoločenskej praxe zamestnanie odborného sociológa a psychológa v priemyselnom závode, rozpracovala ich najnaliehavejšie úlohy a pracovnú náplň tak zo stanoviska teoretického výskumu ako aj praktickej

aplikácie vedeckých poznatkov. Toto zúženie tematiky bolo užitočné. Pravdaže, zámerná konfrontácia náplne dvoch profesií, sociológa a psychológa na jednom pracovisku, bola vzhľadom príležitosťou osobnej kontroly pracovných plánov a hľadísk nejedného účastníka. Konferencia podčiarkla jednoznačne potrebu komplexného prístupu k výskumným problémom v závode, ktoré nemôže zvládnuť jeden človek. Ďalším kladným výsledkom konferencie bolo mnoho osobných kontaktov a nadväzovania spolupráce medzi pracovníkmi zo Slovenska a z českých krajov. Osobitné rokovanie sociológov o prednesených problémoch aj za okrúhlym stolom v neskorých večerných hodinách presvedčilo kritických posudzovateľov, že záujem o dôkladné poznanie obsahu a metód práce neprestáva a že ho bude treba stále uspokojovať ďalšími stretnutiami, pravdaže, obsahove v budúcnosti ešte väčšími zúženiami, teda monotematickými.

Podľa programu odznelo deväť referátov a v diskusiách sa vystriedalo približne štyridsať účastníkov. Zoznam referátov: *Náplň práce psychológa a sociológa v priemyselnom závode* (základný referát prof. A. Jurovského), *Inžinierska psychológia a vplyvy fyzikálnych podmienok na pracovisku* (Dr. Jozef Daniel), *Problémy profesigrafie a psychologického výberu* (J. Ch. Raiskup), *Činnosť závodného psychológa v oblasti sociálnej psychológie* (prof. Jurovský), *Sociologické aspekty priemyselného podniku v štruktúre spoločnosti* (Dr. Štefan Hora), *K pojetí a přípravě sociologa podniku a k některým otázkám jeho zařízení* (Doc. Ing. J. Kohout), *Priemyselný závod z hľadiska vedecko-technickej revolúcie* (Doc. Jozef Karásek), *Pracovníci závodu ako spoločenská skupina* (Dr. Ján Pichňa) a *Problémy fyziologickej práce v závodoch* (MUDr. Miroslav Hubač).

Okruhy otázok, ktoré má riešiť psychológ v závode, ako vyplynuli z psychologickéj časti rokovania, možno zhruba zhrnúť do týchto bodov:

1. Psychologická profesigrafia, rozbor pracovných miest a povolání.
2. Výskum pracovných postupov a podmienok pri práci v jednotlivých profesiách a prevádzkach, inžinierska psychológia a ergonómika.
3. Štúdium pracovníka ako osobnosti, sociálna psychológia práce, psychológia osobnosti.
4. Výber zamestnancov pre jednotlivé profesie v závode.
5. Začleňovanie ľudí do práce, zácvičenie, školenie, preškolenie.
6. Spolupráca pri organizovaní práce v závode, úprava medziľudských vzťahov a pomoc pri riešení osobných problémov pracovníkov v rámci poradenskej činnosti.

V diskusií sa konštatovalo, že ani psychológom nie je na škodu, keď sú pre svoju prácu v priemyselnom závode informovaní o tých otázkach, ktoré odzneli v sociologickej časti referátov a rozpravy. Naisto nie je žiadateľné, aby jeden robil všetko — veď sa

jednoznačne presadzovala diferenciácia práce v komplexnosti —, lenže dnes je v niektorých závodoch taký stav, keď psychológ musí zaskakovať za sociológa a naopak, alebo keď personalista (a na konferencii bolo ich niekoľko) s ekonomickým vysokoškolským vzdelaním váhal, alebo sa práve rozhodoval, čo má študovať, ktorú funkciu má prevziať.

Preto aj *sociologická problematika a náplň práce sociológa v závode* stretla sa so živým ohlasom medzi všetkými účastníkmi konferencie. Možno ju zhruba zhrnúť do týchto bodov podľa referátov (Jurovský, Hora, Kohout, Pichňa):

1. Výskum závodu ako spoločenského útvaru, jeho postavenia a spoločenského významu, jeho organizácie, tendencie jeho vývoja zo spoločenského a hospodárskeho stanoviska.

2. Výskum vnútornej organizácie závodu: systém riadenia, jeho vzťah k sociálnej štruktúre, hierarchii a organizácii; systém komunikácie; systém sociálnej mobility s otázkami sociability, adaptácie, fluktuácie, migrácie a spoločenského vzostupu v súvislosti s náborom, rastom a rezervami pracovníkov; výskum pracovných skupín a útvarov.

3. Výskum závodu ako sociálneho prostredia; vplyvy spoločenského postavenia závodu, vplyvy organizácie a režim v závode, vplyvy sociálnych zariadení, deľby práce a profesii, mzdového systému, hodnotenia a odmeňovania práce v závode.

4. Výskum pracovníkov závodu ako spoločenskej skupiny. Ide o rozbor v niekoľkých štruktúrnych rovinách (inštitucionálnych a pospolitostných), ich vzťahov, presakovania a vzájomného pôsobenia. Teda nepôjde len o rozbor štruktúry demografickej a stabilizačnej, ako je vek, vzdelanie, pôvod, bydlisko, stáž, pohyb a iné znaky. Podľa stupňa metodologickej prípravy sociológa v závode a jeho spolupracovníkov ako členov výskumného tímu je potrebné analyzovať nielen štruktúru štatistickú, ale aj interakčnú a funkčnú. Zrejme, s tým súvisí aj štúdium a vplyv na optimalizáciu medziľudských vzťahov v sociálnom systéme závodu, na demokratizáciu riadenia v smere participáčnom, na otázky autority, pozície, role, disciplíny a iniciatívy a na problém sociálnych konfliktov, a vplyv na tzv. kanalizáciu konfliktov.

5. Ale tieto otázky už súvisia so štúdiom a výskumom posledného okruhu javov a procesov sociálneho systému závodu, akým je životný režim a sloh pracovníkov, ako cestujú, bývajú a kultúrne žijú. Tu patrí problematika uspokojovania záujmov a potrieb pracujúcich v závode a mimo neho, čím sa výskum dostáva k otázkam vzťahu závodu ku bližšiemu či vzdialenejšiemu sociálnemu prostrediu alebo až ku globálnej spoločnosti.

Je celkom evidentné, že týchto päť okruhov úloh teoretickovýskumnej práce je maximálna požiadavka na sociológov. Ale nazdávame sa, že nastolením pracovnej problematiky vo vyčerpávajúcom rozsahu a príslušnou náročnosťou sme splnili iba zásadu o kvalite sociologických výskumoch v závodoch, ako sa určila na prvom sjazde čs. so-

ciológov v Špindlerovom Mlyne a na ďalších stretnutiach, ktoré nasledovali. Naostatok uvedomila si to prevažná väčšina účastníkov opatovskej konferencie, lebo na záver rokovania prijala aj návrh ako prvý a najdôležitejší:

1. Pre široký spoločenský význam práce sociológa ako aj pre jej značnú náročnosť po odbornoteoretickej a metodologickej stránke je potrebné pristupovať k tejto činnosti ako práci vedecko-výskumného charakteru. Z toho vyplýva, že pracovisko sociológa v závode treba pokladať za súčasť vedecko-výskumnej základne závodu či podniku.

Prijali sa aj ďalšie návrhy na riešenie:

2. V najbližšom čase vypracovať a schváliť štatút sociológa vo funkcii: a) experta, odborného znalca a výskumníka, b) tvorivého kritika, diagnostika a poradcu a c) popularizátora sociológie práce a priemyslu.

3. Výsledky výskumov sociológov v závodoch a podnikoch sústrediť na Čs. výskumnom ústave práce v Bratislave, ktorý by mal systematicky plniť funkciu poradenského a konzultačného strediska pre týchto sociológov.

4. Zabezpečiť organizáciu a vystrojenie sociologického pracoviska Čs. výskumného ústavu práce v takom rozsahu, aby túto funkciu mohol začať plniť čo najskôr a čo najlepšie.

5. Sústrediť pozornosť na vysokoškolskú prípravu sociológov, aby táto mala všeobecný charakter s možnosťou špecializácií v praxi formou postgraduálneho štúdia.

6. Po prediskutovaní na najvyššej úrovni schváliť a predložiť požiadavky na počet sociológov pre budúce roky, aby tieto kryli potreby všetkých hospodárskych organizácií.

7. Vytvoriť predpoklady pre vydávanie odborného sociologického časopisu, ktorý by uverejňoval príspevky z oblasti sociológie práce, priemyslu a podniku, kde by mali aj sociológovia z podnikov a závodov možnosť zvyšovať svoje odborné vedomosti, informovať sa navzájom o svojej výskumnej činnosti a tak mať publikačné možnosti.

Vedenie nášho ústavu uvítalo tieto návrhy konferencie a chce ich pomôcť aj realizovať v rámci svojich súčasných možností.

Sociologické pracovisko Čs. výskumného ústavu práce sa podrobne zaoberalo uvedenými návrhmi a vôbec potrebami, aké sú aj na programe tejto konferencie.

Prijímame návrh opatovskej konferencie, kde sa vysoko vyzdvihla požiadavka sociologickej prípravy a kvalifikácie a kde vyústila aj diskusia v tom smere, ako ju nastolil aj prof. Szczepański v bratislavskej „Pravde“ a tak isto najčerstvejšie aj prof. Markiewicz z Poznania na prednáške v Bratislave, ktorí sa pri kro vyhlásili proti šarlatánstvu v sociológii a za neústupné zvyšovanie požiadaviek predovšetkým vo všeobecnej sociológii a metodológii. Dr. Doktor, čelný poľský sociológ, nás informoval o potrebe bezhraničnej a systematickej starostlivosti o sociológov v závodoch; hoci poľská vysokoškolská príprava je vybudovaná na slušnej úrovni, má